

Wyrok z dnia 4 grudnia 2003 r.

I PK 54/03

Składki na ubezpieczenie społeczne pracowników, których płatnikiem był niewypłacalny pracodawca-zakład pracy chronionej, nie podlegają zaspokojeniu ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, także wtedy, gdy syndyk masy upadłości wystąpił z roszczeniem do Funduszu o zaspokojenie tych należności już po utracie przez pracodawcę statusu zakładu pracy chronionej.

Przewodniczący SSN Herbert Szurgacz, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Zbigniew Hajn (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 grudnia 2003 r. sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości Spółdzielni Inwalidów „N.” w Ł. przeciwko Funduszowi Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych Biura Terenowemu w B. o zapłatę, na skutek kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30 października 2002 r. [...]

1. o d d a l i ł kasację,
2. zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

U z a s a d n i e n i e

Powód - Syndyk Masy Upadłości Spółdzielni Inwalidów „N.” w Ł. wniósł o zasądzenie od Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych - Biura Terenowego w B. kwoty 325.442,58 zł. W uzasadnieniu pozwu podał, że Sąd Rejonowy w Łomży postanowieniem z 11 lipca 2001 r. ogłosił upadłość Spółdzielni Inwalidów „N.”. Syndyk zwrócił się do Funduszu o przekazanie na jego rzecz 1.036.294,57 zł. Kwota ta stanowiła równowartość świadczeń należnych pracownikom „N.”, które nie zostały

przez nią zaspokojone. Fundusz przekazał syndykowi łącznie 707.788,37 zł, a 103.484,61 zł nie wypłacił pomimo braku formalnej odmowy.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa. W odpowiedzi na pozew wskazał, że odmowa zapłaty dotyczy równowartości składek na ubezpieczenie społeczne pracowników, które powód jako zakład pracy chronionej, powinien otrzymać z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i budżetu państwa oraz kwot równych zaliczkom na podatek dochodowy, które zakład ma obowiązek przekazać na rzecz PFRON i zakładowego funduszu rehabilitacji zawodowej, a nie na rachunek urzędu skarbowego, co wynika z ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Decyzja Wojewody P. z 23 sierpnia 2001 r. o utracie z dniem 11 lipca 2001 r. przez Spółdzielnię Inwalidów „N.” przymiotu zakładu pracy chronionej, nie jest wystarczającym dowodem potwierdzającym zmianę statusu powoda. Prawo do orzekania w takiej sprawie ma sąd rejestrowy, który postanowieniem zmianie wpisu w rejestrze sądowym może taką zmianę usankcjonować. Syndyk miał obowiązek dołączenia do swego wniosku aktualnego wypisu z rejestru sądowego, czego nie uczynił. Dlatego Spółdzielnia Inwalidów „N.” była traktowana w toku postępowania jako zakład pracy chronionej. Ponadto dochodzone pozwem należności powstały przed 11 lipca 2001 r.. Część z nich, tj. 103.484,61 zł Fundusz przekazał Syndykowi 19 listopada 2001 r.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z 24 lipca 2002 r. umorzył postępowanie w części dotyczącej 103.484,61 zł, a w pozostałej części oddalił powództwo i odstąpił od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej.

Sąd Okręgowy ustalił, że Sąd Rejonowy-Sąd Gospodarczy w Łomży postanowieniem z 9 lipca 2001 r. ogłosił upadłość Spółdzielni Inwalidów „N.” Zakładu Pracy Chronionej w Ł. Wojewoda P. decyzją z 23 sierpnia 2001 r. stwierdził utratę z dniem 11 lipca 2001 r. przez tę spółdzielnię statusu zakładu pracy chronionej. W dniu 23 lipca 2001 r. Syndyk sporządził wykaz niezaspokojonych roszczeń pracowniczych dotyczący 40 osób niepełnosprawnych i 9 pełnosprawnych, obejmujący okres marca, kwietnia i maja 2001 r., a 31 lipca 2001 r. sporządził wykaz uzupełniający dotyczący 60 osób, obejmujący okres od kwietnia do czerwca 2001 r.

Według Sądu Okręgowego, wszystkie należności podlegające zaspokojeniu z Funduszu zostały wymienione w art. 6 ust. 2 ustawy 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. z 1994 r. Nr 1, poz. 1 ze zm.). Wśród tych należności ustawodawca wymienił też składki na ubez-

pieczenie społeczne należne od pracodawców, o których mowa w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.). Na podstawie art. 16 tej ustawy pracodawcę obciąża połowa składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników oraz cała składka na ubezpieczenie wypadkowe. Skoro więc zaspokojeniu z Funduszu podlegają jedynie składki należne od pracodawcy, to żądanie zaspokojenia składek na ubezpieczenia chorobowe pracowników oraz części składki emerytalnej i rentowej należnej od pracowników, a także zaliczek na podatek dochodowy, jest całkowicie bezpodstawne. Bezpodstawne jest też żądanie pokrycia przez Fundusz należnej od pracodawcy części składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Wynika to z art. 25 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zgodnie z ust. 3 tego artykułu w zakładach pracy chronionej w stosunku do zatrudnionych osób niepełnosprawnych część wynagrodzenia, odpowiadającą należnej składce pracownika na ubezpieczenia emerytalne i chorobowe, finansuje Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, część kosztów osobowych pracodawcy, odpowiadającą należnej składce na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracodawcy, finansuje budżet państwa, a w części odpowiadającej należnej składce na ubezpieczenie wypadkowe finansuje Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Wynika stąd jednoznacznie, że Spółdzielnia Inwalidów „N.” jako zakład pracy chronionej, nie miała w spornym okresie obowiązku opłacania tej części składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, która obciąża innych pracodawców. Zgodnie z art. 6 ust. 4 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych, w razie niewypłacalności pracodawcy, świadczenia w postaci zaległych składek podlegają zaspokojeniu za okres nie dłuższy niż 3 miesiące poprzedzające dzień wystąpienia niewypłacalności pracodawcy, czyli w rozpoznawanej sprawie dzień ogłoszenia upadłości. W przedmiotowej sprawie należności te nie podlegają zaspokojeniu przez Fundusz, ponieważ w okresie przed ogłoszeniem upadłości, Spółdzielnia nie była zobowiązana do opłacania składek, których zapłaty żąda od Funduszu. Do 11 lipca 2001 r. była bowiem zakładem pracy chronionej. Z tych względów Sąd Okręgowy uznał powództwo za bezpodstawne i dlatego je oddalił. Ponieważ powód pismem z 20 listopada 2001 r. cofnął pozew co do kwoty 103.484,61 zł, to postępowanie w tej części zostało umorzone na mocy art. 355 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniósł powód. Pozwany wniósł o jej oddalenie.

W wyroku z 30 października Sąd Apelacyjny Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku oddalił apelację.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia i oceny prawne Sądu Okręgowego. Dodał, że ma rację pozwany, podnosząc w odpowiedzi na apelację, że za okres pracy w zakładzie pracy chronionej rozliczenie składek powinno nastąpić na zasadach określonych w ustawie z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ponieważ na podstawie art. 16 ust. 13 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, składki na ubezpieczenie społeczne niektórych zatrudnionych osób niepełnosprawnych finansowane są zgodnie z art. 25 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

W kasacji powód zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego. Jako podstawę wskazał naruszenie prawa materialnego poprzez jego błędną wykładnię, tj. art. 6 ust. 2 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, przez przyjęcie, że roszczenia powoda nie mieszczą się w ramach wymienionego przepisu.

W uzasadnieniu skarżący stwierdził, że art. 17 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wskazuje, że składki, zarówno na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, jak i wypadkowe oraz chorobowe, za ubezpieczonych obliczają, rozliczają i przekazują co miesiąc do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w całości płatnicy składek. Także części składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz chorobowe finansowane przez ubezpieczonych obliczane są przez płatnika i po ich potrąceniu ze środków ubezpieczonych przekazywane przez niego do ZUS. Zatem składki na ubezpieczenia społeczne w całości są należne od pracodawcy i w związku z art. 6 ust. 2 pkt 4 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy podlegają wypłacie z Funduszu. Ponadto Spółdzielnia Inwalidów „N.” utraciła status zakładu pracy chronionej z dniem 11 lipca 2001 r. Nie ma więc zastosowania do niej art. 25 ust. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Finansowanie składek na ubezpieczenie społeczne pracowników uregulowane jest art. 16 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Mając na uwadze fakt, że pracodawca jest niewypłacalny, finansowanie świadczeń, o których mowa w art. 6 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych, w tym także składek na ubezpieczenia społeczne, należnych od pracodawcy na mocy art. 14 (w kasacji nie podano, o jaki akt chodzi), odbywa się ze środków Funduszu Gwarantowa-

nych Świadczeń Pracowniczych. Skarżący podkreślił także, że wykładnia art. 6, a szczególnie jej ust. 2 pkt 4, winna być dokonana z uwzględnieniem woli ustawodawcy i z celem ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych. Nadrzędną rolą tej ustawy jest ochrona interesów pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy. To też oczekiwać należy, że w razie trudności w zaspokojeniu roszczeń pracowniczych, związanych z jego niewypłacalnością, zobowiązania w pewnym zakresie zostaną przejęte przez Fundusz.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja podlega oddaleniu, ponieważ nie ma usprawiedliwionych podstaw. Bezpodstawny jest sformułowany w kasacji zarzut naruszenia art. 6 ust. 2 ustawy z 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy. Skarżący nie ma racji twierdząc, że składki na ubezpieczenia społeczne w całości są „należne od pracodawcy” w rozumieniu w jakim używa tego określenia wymieniony wyżej przepis tej ustawy. Sens, jaki ustawodawca nadaje zwrotowi językowemu „składki należne od pracodawcy” wynika wyraźnie z podstawowego dla sprawy i powoływanego przez skarżącego art. 25 ust. 3 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 ze zm.). Przepis ten stanowi o części wynagrodzenia, odpowiadającej „należnej składce pracownika na ubezpieczenia emerytalne i chorobowe”, które finansuje Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (pkt. 1) oraz o części kosztów osobowych pracodawcy, odpowiadającej „należnej składce na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracodawcy”, które finansuje budżet państwa, a w części odpowiadającej należnej składce na ubezpieczenie wypadkowe finansuje Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Podobnie art. 25 ust. 2 tej ustawy używa wprost w odniesieniu do składek na ubezpieczenie społeczne pojęć: „składka należna od zatrudnionego” i „składka należna od pracodawcy”. Powołany w kasacji na uzasadnienie rozważanego zarzutu art. 17 (w związku z art. 16 ust. 13) ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nakłada na pracodawcę jedynie obowiązki płatnika składek, co pozostaje bez wpływu na to, od kogo są one należne.

Nietrafne jest twierdzenie skarżącego, że skoro Spółdzielnia Inwalidów „N.” utraciła status zakładu pracy chronionej z dniem 11 lipca 2001 r., to nie podlega art. 25 ust. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób nie-

pełnosprawnych. Argument ten nie może być uwzględniony wobec wielokrotnie wskazywanego w sprawie przez pozwanego i sądy faktu, że jej przedmiotem są składki należne za okres poprzedzający utratę tego statusu. W tym zaś czasie składki należne od pracownika na ubezpieczenie emerytalne i chorobowe powinny być finansowane przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, a ponadto składki te, w świetle art. 6 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, w ogóle nie zostały zaliczone do należności, które mogą być zaspokajane z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Natomiast składki należne od pracodawcy powinny być, zgodnie z art. 25 ust. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, finansowane przez budżet państwa i Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Nie ma zatem podstaw do obciążania Funduszu tymi należnościami.

Nie można także zaakceptować ostatniego z wysuniętych w kasacji argumentów, odwołującego się do woli ustawodawcy i celu ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych. Istotnie, zgodnie z wolą ustawodawcy „nadrzędną rolą tej ustawy jest ochrona interesów pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy”. Nie oznacza to jednak, iż Fundusz jako instytucja zarządzająca środkami publicznymi, może wypłacać niewypłacalnemu pracodawcom należności bez podstawy prawnej.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy, na podstawie art. 393¹² k.p.c., orzekł jak w sentencji.

=====